

Пролог

За тридцять кілометрів від узбережжя штату Мен розташовані один напроти одного два острови – Форт-Найлз і Курн-Гевен: два старі поганці, які змагаються у «хто перший кліпне» і завзято пильнують один одного. Поблизу них нічого нема. Нічого і нікого. Такі собі кам'янисті картоплини, ці острови утворюють архіпелаг на двох. Знайти ці острови-близнюки на мапі – те саме, що наткнутися на міста-близнюки серед прерії, на поселення-близнюки в пустелі чи на хатини-близнюки в тундрі – такого геть не сподіваєшся. Острови Форт-Найлз і Курн-Гевен ізольовані від решти світу, а один від одного відокремлені морською протокою – каналом Ворзі. Під час відпливу канал Ворзі, півтора кілометра завширшки, так сильно міліє, що той, хто знає, що робить – але твердо знає, – задумується, чи не перейти його вбхід, без каное.

Коли йдеться про географічні особливості, Форт-Найлз і Курн-Гевен такі дивовижно схожі, що їхній творець був, мабуть, або великим простаком, або великим жартівником. Вони подібні як дві краплі води. Обидва острови – дві останні вершини древнього гірського хребта, що пішов під

воду, – сформовані з прошарку добротного чорного граніту, захищеного під пелериною з пишних ялин. І той, і той острів приблизно шість кілометрів завдовжки і три кілометри завширшки. І той, і той має з десятків невеликих печер, кілька ставків із прісною водою, декілька галькових пляжів, один піщаний пляж, один високий пагорб і одну глибоку гавань, яку кожен із них ховає за спиною, наче торбу з грошима.

І на тому, й на другому острові є церква і школа. Уздовж гавані тягнеться центральна вулиця (і там, і там названа Мейн-стріт) із групкою громадських будівель: пошта, крамниця, таверна. Ні на тому острові, ні на тому нема брукованих доріг. Тамтешні будинки дуже схожі між собою, а човни у гаванях – однаковісінькі. Обидва острови мають цікавий клімат: узимку тут значно тепліше, а влітку значно холодніше, ніж у будь-якому прибережному містечку. Часто ті острови – і той, і той – потрапляють у пастку зловісної смуги туману. На обох островах ростуть ті самі види папороті, орхідей, грибів і дикої рожі. І населяють обидва острови ті самі види птахів, жаб, оленів, щурів, лисиць, змії і людей.

Перші людські сліди на островах Форт-Найлз і Курн-Гевен залишили індіанці з племені пенобскот. Там вони знайшли розкішні запаси яєць морських птахів. У деяких печерах досі можна натрапити на стародавню кам'яну зброю цих ранніх гостей. Далеко від суходолу пенобскоти довго не протрималися, зате роками припливали на острови порибалити. На початку сімнадцятого століття цю звичку підхопили французи.

Першими поселенцями Форт-Найлзу і Курн-Гевену стали брати-голландці Андреас і Вальтер ван Гьовели: у червні 1702 року вони перевезли своїх дружин, дітей і худобу на

острови, поділивши їх за принципом «одна родина – один острів». Свої поселення вони назвали Бетел і Канаан. Фундамент будинку Вальтера ван Гьовела достояв до нашого часу – порósла мохом грудка каменюк серед поля на острові, що його господар назвав Канааном. На тому ж місці всього через рік після прибуття Вальтер загинув від рук свого брата. Того дня Андреас убив і Вальтерових дітей, а його дружину забрав на острів Бетел до своєї сім'ї. Кажуть, нібито Андреас сердився, що його дружина не народжує йому дітей так швидко, як би йому хотілося. Він волів мати більше нащадків і забрав собі ще й ту жінку. Через кілька місяців Андреас ван Гьовел зламав ногу, коли будував стайню, і помер від зараження. Жінок і дітей незабаром забрав британський сторожовий корабель, що пропливав мимо, і привіз їх до в'язниці у Форт-Пемаквід. Обидві жінки були вагітні. Одна народила здорового хлопчика, якого назвала Найлз. Друга втратила дитину в пологах, але її життя врятував лікар-англієць Таддеус Курн. Сталося так, що ця подія дала назви обом островам: Форт-Найлзу і Курн-Гевену – двом прегарним місцинам, які ще п'ятдесят років стояли пустою.

Потім туди прибули шотландці з ірландцями – вони затрималися на довше. 1758 року на Курн-Гевен приплив такий собі Арчибальд Бойд разом із дружиною, сестрами та їхніми чоловіками. За наступні десять років до них приєдналися Коббси, Поммерої та Страчени. 1761 року Данкен Вішнелл із родиною заснував на Форт-Найлзі овечу ферму, і незабаром у Вішнелла з'явилися сусіди – Делглейші, Томаси, Аддамси, Ліфорди, Кардовеї і О'Доннелли, а ще дехто з Коббсів, які перебралися з Курн-Гевену. Дівчата з одного

острова виходили заміж за хлопців з другого – і родинні прізвища плавали туди-сюди між островами, мов незакріплені буї. У середині 1800-х років разом із новоприбулими з'явилися нові прізвища: Френд, Кешіон, Ель і Кордін.

Ці люди мали спільних предків. А що на островах тих людей було не так уже й багато, не дивно, що з часом місцеві мешканці ставали все більше й більше схожі одне на одного. Шлюби між родичами процвітали – і якраз вони до цього й спричинилися. Якимось дивом Форт-Найлзу і Курн-Гевену вдалося уникнути долі Малаги – жителі й жительки того острова переженилися одне з одним, аж держава мусила втрутитись і вивезти усіх звідти, – але кривні зв'язки геть потоншали. З часом мешканців Форт-Найлзу і Курн-Гевену можна було розпізнати за характерною статурою (низькі, мускулісті, міцно збиті) й рисами лиця (бліда шкіра, темні брови, делікатне підборіддя). Через кілька поколінь можна було спокійно сказати, що кожен чоловік схожий на свого сусіда, а кожену жінку її предки впізнали б із першого ж погляду.

Усі вони були фермерами й рибалками. Пресвітеріанцями й конгрегаціоналістами. Політичними консерваторами. Під час війни за незалежність остров'яни були патріотами-колоністами, а під час Громадянської війни відправили хлопців у блакитних вовняних жилетах у далеку Вірджинію воювати за Федерацію. Вони не любили, щоб ними керували. Не любили платити податки. Не довіряли знавцям і не цікавилися ні думками, ні зовнішністю чужинців. З плином років острови – за різних обставин і з різних причин – входили до складу кількох округів на суходолі, то до одного, то до іншого. Ці політичні об'єднання завжди закінчувалися погано. Кожна домовленість зрештою

переставала задовольняти остров'ян, аж поки 1900 року Курн-Гевен і Форт-Найлз утворили окремий район. Крихітний округ Скіллет. Але й ця домовленість була тимчасова. Врешті-решт округ розпався. Чоловіки на одному й на другому острові, схоже, почувалися найліпше, найбезпечніше й найсамотійніше тоді, коли їх лишали самих.

Населення островів далі зростало. І шугнуло вгору наприкінці дев'ятнадцятого століття, коли почали торгувати гранітом. Молодий промисловець Джулс Елліс із Нью-Гемпширу облаштував на обох островах гранітодобувну компанію Елліса і заробив статок на видобутку й продажу цієї блискучої чорної породи.

1889 року Курн-Гевен побив рекорд: на острові мешкало аж шістьсот вісімнадцять людей. Серед них – мігранти зі Швеції, яких гранітодобувна компанія Елліса найняла на роботу в кар'єрах. (Граніт на Курн-Гевені бував такий потрісканий і грубий, що годився хіба для бруківки – робота якраз під силу шведам-чорноробам.) Того ж року Форт-Найлз міг похвалитися товариством із шестиста вісімнадцяти душ, серед яких були мігранти з Італії, досвідчені різьбярі. (На Форт-Найлзі траплявся добротний граніт, який годився для склепів; з таким чудовим гранітом могли достойно впоратися тільки італійські ремісники.) Для уродженців острова у гранітних кар'єрах завжди бракувало роботи. Гранітодобувна компанія Елліса воліла наймати мігрантів, бо ті просили менше грошей і ліпше слухалися. Робітники-мігранти й місцеві мало що спілкувалися. На Курн-Гевені кілька місцевих рибалок одружилися зі шведками – і відтоді серед населення острова траплялися блондини. Натомість на Форт-Найлзі ніщо не заплямило шотландського

типажу – блідолицього й темноволосого. З італійцями на Форт-Найлзі ніхто не одружувався. Це було неприпустимо.

Минали роки. Змінювалися риболовецькі віяння – від волосіні до сітки, від тріски до хека. Удосконалювалися човни. Ферми застаріли. На Курн-Гевені звели будівлю магістрату. На Форт-Найлзі спорудили міст через Мердер-крік. 1895 року з'явився телефонний зв'язок (кабель проклали під водою), а 1918 року кілька будинків уже мали електрику. Видобуток граніту занепав, а з появою бетону взагалі вимер. Населення скоротилося – майже так само швидко, як свого часу зросло. Молоді чоловіки покинули острови в пошуках роботи на великих заводах і у великих містах. Старі прізвища одне за одним зникали з переписів і канули у воду. 1904 року на Курн-Гевені помер останній із Бойдів. Після 1910 року на Форт-Найлзі не стало О'Доннеллів. З кожним десятиліттям двадцятого століття родин на Форт-Найлзі й Курн-Гевені все меншало. Колись малолюдні острови знову стали малолюдними.

Насправді обидва острови потребували добрих зв'язків – зрештою, вони потребували їх завжди. Мешканці Курн-Гевену й Форт-Найлзу, такі далекі від решти земляків і такі схожі за вдачею, походженням та історією, мали б бути добрими сусідами. Вони потребували одне одного. Їм треба було старатися допомагати одне одному. Ділитися ресурсами і клопотами й користати з усілякої можливої співпраці. Можливо, тоді вони були б добрими сусідами. Можливо, конфлікти не визначали б їхньої долі. Перші двісті років після заселення між островами панував мир. Якби чоловіки з Форт-Найлзу й Курн-Гевену залишилися простими фермерами чи рибалками, цілком можливо, з них

вийшли б чудові сусіди. Але сказати точно ми не можемо, бо врешті-решт ці чоловіки стали ловцями омарів. І тоді добросусідству настав кінець.

Омари не визнають кордонів, отож і ловці омарів їх не визнають. Рибалки вишукують омарів всюди, де ті істоти швендяють, тобто полюють на здобич по всій міліні і у прибережних холодних водах. А це значить, що ловці омарів повсякчас змагаються один з одним за добрі місця для ловлі. Вони заважають один одному, заплутують волосінь, що веде до пасток, шпигують за чужими човнами і крадуть один в одного інформацію. Ловці омарів воюють за кожен кубометр моря. Омар, який для одного чоловіка пійманий, для іншого – втрачений. Ловля омарів – підла справа, і займаються нею підлі люди. Адже те, якими ми стаємо, залежить від того, чим ми займаємось. Чоловіки, які розводять худобу, стають спокійними, надійними і врівноваженими; ті, що полюють на оленів, – тихими, спритними й чутливими; а ті, що ловлять омарів, – підозріливими, хитрими й безжалісними.

Перша омарова війна між островами Форт-Найлз і Курн-Гевен розпочалася 1902 року. Між іншими островами в інших затоках штату Мен теж точилися війни за омарів, але ця почалась найраніше. 1902 року ловля омарів ще не вийшла на рівень промислу, а омари ще не вважалися рідкісним делікатесом. 1902 року омари траплялися повсюди, нічого не коштували і взагалі всім надокучали. Після сильного шторму хвилі викидали на узбережжя сотні, тисячі цих створінь, і люди мусили братися за вила й тачки і все розчищати. Закон забороняв заможним господарям годувати слуг омарами частіше, ніж три дні на тиждень. На тому

етапі історії ловля омарів була для остров'ян хіба підробітком до основного заняття – фермерства чи риболовлі. На той час чоловіки з Форт-Найлзу і Курн-Гевену ловили омарів якихось тридцять років – і рибалили в пальтах і краватках. То був новий промисел. Тому дуже дивно, що хтось аж так ним зацікавився, що почав через нього війну. Але саме це сталося 1902 року.

Перша омарова війна між Форт-Найлзом і Курн-Гевеном почалася зі славнозвісного хуліганського листа, якого написав містер Велентайн Аддамс. 1902 року Аддамси жили на обох островах. Велентайн Аддамс належав до Аддамсів із Форт-Найлзу. Чоловік розумний, він мав слабкі нерви і птаха в голові. Велентайн Аддамс написав листа навесні 1902 року. Він заадресував його голові Другої міжнародної риболовецької конференції в Бостоні – престижної події, на яку Аддамса не запросили. Охайно написані копії листа він розіслав у кілька чільних газет для рибалок на Східному узбережжі. І ще одну відправив поштовим судном на острів Курн-Гевен.

Велентайн писав:

Шановне панство!

З великим сумом мушу повідомити вас про жахливий злочин, що його коять брехливі представники нашої місцевої громади омароловців. Я назвав цей злочин заготівлею омарів-коротунів. Так я кажу про діяльність деяких безсовісних ловців омарів: уночі вони тишком піднімають горщики для омарів, поставлені чесними ловцями, забирають великих омарів і підкладають замість них нічого не вартих молодих коротунів. Уявіть собі, яке замішання відчувають чесні